

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет філології та журналістики
Кафедра соціальних комунікацій

МАСОВА КОМУНІКАЦІЯ ТА ІНФОРМАЦІЯ

Луцьк 2022

УДК 316.776:371.214.115
ББК 76.01р
ТЗЗ

Розробник: Косюк Оксана Михайлівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри соціальних комунікацій.

Рецензенти:

Моклиця Марія, доктор філологічних наук, професор кафедри теорії літератури та зарубіжної літератури,

Александров Павло, кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент кафедри нових медій факультету журналістики ЛНУ ім. Івана Франка.

Теорія масової комунікації: методичні вказівки з дисципліни для студентів спеціальності «Журналістика»: навчально-методичне видання. – ВНУ ім. Лесі Українки, 2022.. – 30 с.

У програмі викладено базовий у системі підготовки видавця та журналіста курс “Масової комунікації та інформації”. Посібник висвітлює теоретичні проблеми фаху, містить аналіз найголовніших комунікативних дискурсів, розглядає комунікацію у контексті проблем новітньої цивілізації і культури.

Розраховано на студентів спеціальності “Журналістика”.

Рекомендовано науково-методичною комісією факультету філології та журналістики. Протокол 11 від 2 червня 2021 р.

ББК 76.01 р
ТЗЗ

ВНУ ім. Лесі Українки, 2022

ЗМІСТ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ	4
2. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	5
3. СТРУКТУРА ЗАЛКОВОГО КРЕДИТУ КУРСУ	6
4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ	7
5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	10
6. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ	16
7. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	20
8. ОЦІНЮВАННЯ	21
9. ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ПИТАННЯ	23
10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТРЕСУРСИ	25

**СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ
“ТЕОРІЯ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ”**

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

Напря́м, спе́ціальність, Осві́тньо-квалі́фікаційний ріве́нь	Характеристика навчального курсу
Напря́м: “Журналі́стика” Спе́ціальність: 6.030200 – “Вида́внича справа та редагува́ння” Осві́тньо-квалі́фікаційний ріве́нь: “Бака́лавр”	Тип курсу: обов’язковий Рік підготовки: 2 Семестр: 1 Лекції: 40 години Практичні: 42 годин Самостійна робота: 58 годин Індивідуальна робота: 0 годин Модулів: 2 Змістових модулів: 3 Вид контролю: іспит

2. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Ще донедавна у національному інформаційному просторі жорсткої ієрархії домінували трансмісійні моделі комунікації, основний постулат яких – цитоване слово, найважливіший принцип – наближеність до джерела “правильної” інформації. У сучасних умовах (в епоху діалогічності, багатоголосся, переваги рецептивних моделей спілкування) ставлення до інформації/комунікації різко змінилося. Як вислід – новий комунікативний простір потребує інших підходів, методів дослідження, вибудови якісно відмінних наукових концепцій у структурі “новонароджених” наук та навчальних дисциплін комунікативного циклу.

Пропонований курс має пропедевтичний характер. Він зорієнтований на підготування студентів до сприймання вузівських дисциплін гуманітарного спрямування. Мета курсу – ознайомити майбутніх працівників мас-медіа з найважливішими науковими здобутками та основною проблематикою теорії масової комунікації, системно подати найважливіші її аспекти, з’ясувати суть та особливості процесу спілкування, “озброїти” студентів методами і прийомами наукового комунікативного аналізу.

Курс теорії масової комунікації складається з трьох частин. У змістовому модулі №1 висвітлюються проблеми теорії комунікації, що стосуються природи, структури і стратегій комунікативного процесу, комунікативних моделей, методів комунікативного аналізу. Змістовий модуль №2 містить аналіз комунікативних дискурсів, їх класифікацію за галузево-хронологічним критерієм та критерієм патогенності і свободи. У змістовому модулі №3 розглянуто комунікацію у контексті проблем новітньої цивілізації та культури: у дискусійне поле потрапляють міжнародний і національний рівень комунікації (комунікаційні конфлікти, інформаційні війни, психологічні операції) та проблема поєднання комунікацій у глобальну цивілізаційну систему.

За навчальним планом, окрім лекційного курсу, програма передбачає практичні заняття з основних тем та самостійну роботу студентів.

Після прочитання курсу першокурсники повинні знати:

- ◆ історію розвитку комунікації, формування її науково-теоретичних та критичних засад;
- ◆ особливості природи і структури комунікативного процесу;
- ◆ моделі комунікації;
- ◆ комунікативні стратегії;
- ◆ методи комунікативного аналізу;
- ◆ комунікативні дискурси;
- ◆ аспекти функціонування комунікації у контексті суспільств, культур і цивілізацій.

Студенти повинні вміти:

- ◆ здійснювати всебічний аналіз процесу комунікації;
- ◆ використовувати адекватні технології та моделі для створення комунікативних дискурсів.

3. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ КУРСУ

Тема	Кількість годин, відведених на:			
	Лекції	Практичні	Самостійну роботу	Індивідуальну роботу
Змістовий модуль 1. Теорія комунікації				
Тема 1.	2	2	21	0
Тема 2.	2	-		
Тема 3-4.	4	2		
Тема 5.	2	2		
Тема 6.	2	2		
Змістовий модуль 2. Комунікативні дискурси				
Тема 7.	2	2	19	0
Тема 8.	2			
Тема 9.	2			
Тема 10.	2			
Тема 11-12.	4			
Тема 13.	2			
Тема 14.	2			
Тема 15.	2			
Тема 16.	2			
Тема 17.	2	4		
Змістовий модуль 3. Комунікація у контексті проблем новітньої цивілізації та культури				
Тема 18.	2	4	17	0
Тема 19.	2	4		
Тема 20.	1	4		
Тема 21.	1	4		
Всього годин	40	42	58	0

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. Теорія комунікації

ТЕМА 1. Масова комунікація як наука

Курс “Теорія масової комунікації”, його предмет, завдання, місце у системі наукових та навчальних дисциплін. Науки, які вивчають комунікацію: а) традиційний підхід (герменевтика, гомілетика, риторика, філософія, логіка); б) загальнотеоретичний підхід (теорія комунікації, теорія аргументації, теорія масової комунікації, семіотика, теорія міжнародних комунікацій); в) прикладний (психоаналіз, ділова комунікація, теорія перформансу, теорія інформації, теорія комунікативних обмінів); г) філологічний підхід (лінгвістика, семантика, психолінгвістика; паралінгвістика (невербальна комунікація), прагматика, формальне літературознавство), д) психологічний підхід; е) соціологічний підхід. Основні розділи курсу. Навчальні посібники, що висвітлюють проблеми теорії масової комунікації.

ТЕМА 2. Природа й структура комунікативного процесу

Походження й формування комунікації (історичний аспект). Форми процесу спілкування (типологічний аспект). Специфіка організації комунікативних ситуацій (видовий аспект). Сутність комунікації (онтологічний аспект). Характеристика учасників процесу спілкування (рольовий аспект). Аналіз ефективності і дієвості комунікації (функціональний аспект). Самобутність та оригінальність організації процесу спілкування (стильовий аспект). Форми і якість комунікації (формально-квалілогічний аспект). Духовне забезпечення процесу спілкування (культурологічний аспект). Зв'язки між складниками комунікації (структурний аспект). Організація процесу спілкування (технологічний аспект). Вербальна організація процесу спілкування (мовленнєвий аспект).

ТЕМИ 3-4. Моделі комунікації

Структура процесу спілкування: а) загальні моделі комунікації як трансмісії: модель всесильної пропаганди (Чакотіна), модель переконання (Лассвелла), модель контактування (Якобсона), модель трансмісії сигналу (Шеннона-Вівера), модель комунікації як припливу інформації (Левіна), модель двоступеневого припливу інформації (Каца-Лазарсфельда), соціологічна модель Рілеїв, модель селекції (Вестлея-МакЛіна), модель зворотного зв'язку (ДеФлоера), аналітична модель (Малецького), модель спільного досвіду (Шрамма), модель мозаїчної культури (Молеса (1)), суспільно-культурна модель (Тудора), модель розширеного досвіду (Молеса (2)); б) експресивна (ритуальна) модель (Джеймса Карея); в) модель розголосу (комунікація як демонстрація й привернення уваги); г) модель рецепції (кодування й декодування висловлювань): модель кубиків, модель Лотмана, модель Гербнера, модель хвилі (HUB), синтетична модель Гобана-Класа.

ТЕМА 5. Комунікативна стратегія і комунікативний процес

Застосування у процесі спілкування найефективніших шляхів досягнення комунікативних цілей подання та сприймання інформації. Елементарні складники комунікативного процесу (автор-джерело, повідомлення, канал, аудиторія-адресат, зворотний зв'язок, фільтри, контекст, код, знак, мотивація, стереотип (фрейм, пакування), роль, комунікатор (аніматор, автор, принципал, контактер, символізатор). Комунікативні канали (вокальний, візуальний, тактильний, нюховий, смаковий). Посткомунікація (“естафета” та “діалог комунікацій”).

ТЕМА 6. Методи комунікативного аналізу

Загальнотеоретичне розуміння методу. Семіотичний аналіз. Контент-аналіз. Прагматичний аналіз. Лінгвістичний аналіз. Стилістичний аналіз. Структурний аналіз. Пропагандистський аналіз. Мотиваційний аналіз.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. Комунікативні дискурси

ТЕМА 7. Трансформації комунікативних дискурсів

Поняття дискурсу і тексту. Складники комунікативного дискурсу. Взірці функціональних комунікативних дискурсів за галузево-хронологічним критерієм (ритуальний, театральний,

газетний, літературний дискурси, дискурс електронних ЗМІ) та критерієм патогенності і свободи (розмовні, патогенні дискурси, піаркомунікація), їх семіотико-публіцистичний аспект. Інтеркурс.

ТЕМА 8. Ритуальний дискурс

Ритуал як сукупність обрядів, що з найдавніших часів і донині супроводять віртуальні та реальні церемонії і дійства. Творення комунікативних дискурсів за моделлю ритуалу. Техногенна культура і міф. “Ритуальна” синкретика мас-медіа. “Вертепний” принцип структурування інформаційного простору. Ритуальні розваги у просторі електронних ЗМІ (сміхові, трагедійні, еротичні, музичні, комунікативні, про світ моди, спортивні, інтелектуальні, реальні тощо). Модифікація українських традиційних дійств у шоу. Ритуальна семіотика масової комунікації.

ТЕМА 9. Театральний дискурс

Театр як “публіцистичне” (публічне?) дійство – явище протожурналізму. Складники театрального дискурсу та інтеркурсу. Ігровий первень цивілізації і культури. Театральність трансльованої мас-медіа політики. “Шекспірівські” стратегії піартехнологій.

ТЕМА 10. Газетний дискурс

Виникнення та розвиток друкованої комунікації. Структура газетного дискурсу. Публіцистичність і публіцистика. Найдавніші літописи, праці Геродота, Фукідіда, Ксенофонта як взірці публіцистично-“газетного” дискурсу. Епоха Гутенберга – комунікація, необмежена простором і часом.

ТЕМИ 11-12. Дискурс електронних ЗМІ

Телекомунікація, її специфічні можливості (синтагматика, кадри, відеоряд, аудіоряд тощо). Спілкування у просторі радіо. Infotainment. Семіотика кінодискурсу. Супермедіум (комунікативні можливості всесвітньої мережі).

ТЕМА 13. Літературний дискурс

Текст-дискурс-твір. Белетристика як трансформатор інформативно-комунікативних кодів. Знаково-вербальний характер образів художньої літератури. Інтерпретація. Проблема полілогічності на рівні автор-твір-читач. Факт у белетристиці і публіцистиці. Текст і контекст. Рецептивні моделі кодування-декодування літературних текстів. Непередбачуваність художнього твору як простір свободи комунікації. Проблема автора.

ТЕМА 14. Розмовні дискурси

Вербальне спілкування – один з найдавніших видів комунікації. Цензурне і нецензурне з погляду найдавніших естетико-комунікативних систем (лайливий дискурс). Неправдивий дискурс (лестоці, ритуальна “похвала”, розмова з “хворим” дипломатія, семіотика притчевих структур, етикетний дискурс). Учасник розмови і його код. Чинники впливу на розмовний дискурс.

ТЕМА 15. Патогенні тексти

Текстовий “вірус” (природа і поняття патогенного тексту, текст як продукт цивілізації і її творець). Погляд перший: текст контролює людину (труднощі ідентифікації, некоректність загальної критики тексту, цензура). Насильство у масовій комунікації (насильство як “інгредієнт” техногенної естетико-комунікативної системи). Порнографія (ідентифікація і критика). Тексти тоталітарної ідеології та пропаганди (квазікомунікація; абсурд як домінанта тоталітарної пропаганди; критика цензури і патогенність свободи). Погляд другий: Людина контролює текст (способи нейтралізації патогенного тексту: організаційний метод, альтернативно-конкурентний метод, парадоксальне мислення).

ТЕМА 16. Піаркомунікація

Єдине (ритуальне) коріння реклами та PR. Творення та сприймання реклами (від трансмісійних до рецептивних моделей комунікації). Використання піартехнологій у сфері політики, економіки та культури: спільне і відмінне (реклама як складник маркетингу та як творець іміджу). Бренд (комунікація і знакова символіка – продовжувач геральдичних традицій).

ТЕМА 17. Комунікативні технології

Комунікативні технології – процеси “виготовлення” дискурсів і текстів. Пропаганда (власне пропаганда, цензура, передвиборна боротьба). “Паблік рілейшнз” як “міст” між

суб'єктами комунікації. Політичні піартехнології, спічрайтерство. Перформанс – технологічний процес лудологічно-ритуальної природи. Майданно-карнавальний первень новітніх медіатехнологій. Психотерапія як комунікативна процедура (терапія успіху, терапія майстерності й задоволення, альтернативна терапія, когнітивна репетиція). Релігійні технології (конструювання дискурсу під впливом соціально-історичних обставин).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. Комунікація у контексті проблем новітньої цивілізації та культури

ТЕМА 18. Внутрісуспільна комунікація

Комунікація як чинник суспільства. Етапи розвитку комунікативної теорії ХХ сторіччя (“підшкірна” модель (те, що комунікація робить з людиною), модель мінімального ефекту (те, що людина робить з комунікацією), конструктивна модель (“пакування” інформації у фрейми-архетипи та фрейми-стереотипи, які піддаються усталеній інтерпретації)). Інформаційні конфлікти між соціальними групами (інтелігенція та її інформаційні ролі в різні періоди суспільної історії). Інформаційні конфлікти між різними засобами символізації. Особливості посттоталітарного комунікативного простору.

ТЕМА 19. Міжнародні комунікації

Менеджмент міжнародних конфліктів. Дипломатичне спілкування. Розвідка як комунікативна діяльність. Спілкування між культурами. Інформаційні конфлікти на рівні міфологій. Міжнародні комунікаційні потоки. Імідж України у світовому інформаційному просторі.

ТЕМА 20. Комунікаційні конфлікти

Інформаційні війни та психологічні операції. Інформаційні конфлікти і національна безпека. Інформаційні війни у структурі сучасних цивілізацій. Психологічна війна. Політична війна. Холодна війна. Психологічні операції. Інформаційні операції. Пропаганда. Особиста інформаційна війна. Корпоративна інформаційна війна. Глобальна інформаційна війна. Асиметричний характер інформаційної зброї. Комунікативний модуль (привернення уваги, нав'язування проблеми, розв'язання проблеми). Інформаційні конфлікти у масовій свідомості.

ТЕМА 21. Поєднання комунікацій у глобальну комунікативну систему

Семіотична експансія (ноосфера як небезпека). Техніка – похідна від тексту (зона людей, зона машин: комунікаційні машини і роботи, мегамашина). Стосунки із всесвітньою мережею: співвідношення мислення і пам'яті. Комунікативний процес як багатовекторна, багаторівнева, діалогічна, мисляча структура. Філософія масової комунікації – парадоксальне мислення.

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №1

Масова комунікація як наука

1. Курс “Теорія масової комунікації”, його предмет, завдання, місце у системі наукових та навчальних дисциплін.
2. Науки, які вивчають комунікацію: а) традиційний підхід (герменевтика, гомілетика, риторика, філософія, логіка), б) загальнотеоретичний підхід (теорія комунікації, теорія аргументації, теорія масової комунікації, семіотика, теорія міжнародних комунікацій), в) прикладний (психоаналіз, ділова комунікація, теорія перформансу, теорія інформації, теорія комунікативних обмінів), г) філологічний підхід (лінгвістика, семантика, психолінгвістика, паралінгвістика (“невербальна комунікація”), прагматика, формальне літературознавство), д) психологічний підхід, е) соціологічний підхід. Основні розділи курсу. Навчальні посібники, що висвітлюють проблеми теорії масової комунікації.
3. Природа комунікативного процесу. Походження й формування комунікації. Сутність спілкування. Аналіз ефективності і дієвості комунікації.
4. Структура комунікативного процесу. Характеристика учасників процесу спілкування. Форми і якість комунікації. Зв’язки між складниками комунікації. Вербальна/невербальна, візуальна та слухова організація процесу спілкування.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Боров В. Ю., Коваленко А. В. Культура и массовая коммуникация. – М., 1986.
 2. McQuail Denis. Mass Communication Theory. An Introduction. London: Sage Publication, 1990.
 3. Джеймс Лалл Мас-медіа, комунікація, культура. – К., 2002.
 4. Москаленко А. З., Губернський Л. В., Іванов В. Ф., Вергун В. А. Масова комунікація: Підручник. – К., 1997.
 5. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. – К., 1999.
 6. Терин В. Массовая коммуникация. – М., 2000.
- Домашнє завдання:* 1) Потракувати терміни: “комунікація”, “спілкування”, “теорія”, “герменевтика”, “гомілетика”, “риторика”, “філософія”, “логіка”, “перформанс”, “семіотика”, “психоаналіз”, “семантика”, “паралінгвістика”, “прагматика”. 2) Написати есе. Темі (на вибір): “Що таке комунікація?”, “Чи можна спілкуватися без слів?”, “Усі глобальні проблеми людства – це передусім проблеми комунікації”, будь-який інший есей на цікаву тему, що стосується проблем комунікації.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №2

Моделі комунікації

1. Загальні трансмісійні моделі комунікації: модель всесильної пропаганди (Чакотіна), модель переконання (Лассвелла), модель контактування (Якобсона), модель трансмісії сигналу (Шеннона-Вівера), модель комунікації як припливу інформації (Левіна), модель двоступеневого припливу інформації (Каца-Лазарсфельда), соціологічна модель Рілеїв, модель селекції (Вестлея-МакЛіна), модель зворотного зв’язку (ДеФлоера), аналітична модель (Малецького), модель спільного досвіду (Шрамма), модель мозаїчної культури (Молеса (1)), суспільно-культурна модель (Тудора), модель розширеного досвіду (Молеса (2)).
2. Експресивна (ритуальна) модель (Джеймса Карея).
3. Модель розголосу (комунікація як демонстрація й привернення уваги).
4. Модель рецепції (кодування й декодування висловлювань): модель кубиків, модель Лотмана, модель Гербнера, модель хвилі (HUB), синтетична модель Гобана-Класа.

ЛІТЕРАТУРА

1. Березин В. М. Массовая коммуникация: сущность, каналы, действия. – М., 2003.
2. Леви-Стросс. Структура и форма. Размышления над одной работой В. Проппа // Зарубежные

исследования по семиотике фольклора. – М., 1985.

3. McQuail Denis. Mass Communication Theory. An Introduction. London: Sage Publication, 1990.

4. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. – К., 1999.

5. Різун В. Природа й структура комунікативного процесу // Наук. записки Ін-ту журналістики. – К., 2000. – Т. 2.

Домашнє завдання: 1) Законспектувати публікацію: Різун В. Природа й структура комунікативного процесу // Наук. записки Ін-ту журналістики. – К., 2000. – Т. 2. 2) Здійснити класифікацію відомих дискурсів за домінантними моделями, обґрунтувавши ефективність використання у процесі дискурсивних практик саме цих моделей. 3) З'ясувати значення понять: “модель”, “структура”, “система”. 4) Віднайти цікаву інформацію про те, як не зовсім доречно використана модель зіпсувала враження від дискурсу/тексту. 5) Визначити, яка модель комунікації лежить в основі спілкування українських та зарубіжних викладачів та студентів; пояснити – чому.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №3

Комунікативна стратегія і комунікативний процес

1. Застосування у процесі спілкування найефективніших шляхів досягнення комунікативних цілей подання та сприймання інформації. Роль комунікатора (аніматор, автор, принципал, контактер, символізатор).

2. Елементарні складники комунікативного процесу (автор-джерело, повідомлення, канал, аудиторія-адресат, зворотний зв'язок, фільтри, контекст, код, знак, мотивація, стереотип (фрейм, пакування), комунікативні канали (вокальний, візуальний, тактильний, нюховий, смаковий).

3. Посткомунікація (“естафета” та “діалог комунікацій”).

4. Методи комунікативного аналізу: семіотичний аналіз, контент-аналіз, прагматичний аналіз, лінгвістичний аналіз, стилістичний аналіз, структурний аналіз, пропагандистський аналіз, мотиваційний аналіз.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ділі Дж. Основи семиотики / Пер. з англ. А. Карася. Львів, 2000.

2. McQuail Denis. Mass Communication Theory. An Introduction. London: Sage Publication, 1990.

3. Москаленко А. З., Губернський Л. В., Іванов В. Ф., Вергун В. А. Масова комунікація: Підручник. – К., 1997.

4. Почепцов. Г. Г. Теория коммуникации – М., К., 2001.

5. Різун В. Природа й структура комунікативного процесу // Наук. записки Ін-ту журналістики. – К., 2000. – Т. 2.

Домашнє завдання: 1) Записати з телебачення, газет, радіо фрагменти дискурсів, у яких комунікатор постає як аніматор, автор, принципал, контактер або символізатор. 2) Навести уривки дискурсів, де переважають різні канали: вокальний, візуальний, тактильний, нюховий, смаковий. 3) У яких випадках посткомунікація важливіша від прекомунікації? 4) Потрактувати терміни: “автор-джерело”, “повідомлення”, “канал”, “аудиторія-адресат”, “зворотний зв'язок”, “фільтри”, “контекст”, “код”, “знак”, “мотивація”, “стереотип” (“фрейм”, “пакування”).

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №4

Методи комунікативного аналізу

1. Семіотичний аналіз.

2. Контент-аналіз.

3. Прагматичний аналіз.

4. Стилiстичний (лінгвістичний) аналіз.

5. Структурний аналіз.

6. Пропагандистський аналіз.

7. Мотиваційний аналіз.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Лотман Ю. М. Избранные статьи. В 3 т. Т. 1. Статьи по семиотике и типологии культуры. – 2. Таллин: Александра, 1992.
 - McQuail Denis. Mass Communication Theory. An Introduction. London: Sage Publication, 1990.
 3. Москаленко А. З., Губернський Л. В., Іванов В. Ф., Вергун В. А. Масова комунікація: Підручник. – К., 1997.
 4. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. – К., 1999.
- Домашнє завдання:* 1) Проаналізувати уривок статті Івана Дзюби «Тридцять років із Сталіним. П'ятдесят років без Сталіна» (у кн. Потятиник Б. Медіа: Ключі до розуміння. Серія: Медіакритика. – Л., 2004.) , використовуючи інструментарій семіотичного аналізу, контент-аналізу, прагматичного, стилістичного (лінгвістичного), структурного, пропагандистського, мотиваційного аналізу. 2) Законспектувати вступ до монографії «Семіосфера» Юрія Лотмана (у кн.: Лотман Ю. Семіосфера. – СПб., 2000.). 3) Визначити, які типи аналізу підходять для аналізу теле-, радіо-, інтернетновин та новин на шпальтах газет; дати визначення термінам: семіотика, прагматика, стилістика, структуралізм.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №5

Комунікативні дискурси. Ритуальний дискурс.

1. Поняття дискурсу і тексту. Взірці функціональних комунікативних дискурсів за галузевим хронологічним критерієм та критерієм патогенності і свободи. Інтеркурс.
2. Ритуальний дискурс. Ритуал як сукупність обрядів, що з найдавніших часів і донині супроводять віртуальні та реальні церемонії і дійства.
 3. Творення комунікативних дискурсів за моделлю ритуалу:
 - а) техногенна культура і міф;
 - б) «ритуальна» синкретика мас-медіа;
 - в) «вертепний» принцип структурування інформаційного простору.
3. Ритуальні розваги (шоу) у просторі електронних ЗМІ:
 - а) сміхові, травестійні;
 - б) еротичні;
 - в) музичні, комунікативні, про світ моди;
 - г) спортивні, інтелектуальні, реальні тощо.
- 5) Модифікація українських традиційних дійств у шоу. Ритуальна семіотика масової комунікації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Борев Ю. Б. Эстетика. – 3-е изд. – М., 1981.
 2. Косюк О. Медіарелаксаційний дискурс як органічне явище у структурі національної культури // Проблеми славістики: Наук. часопис. – Луцьк, 2003. – № 4 (23).
 3. Косюк О. Сучасні електронні ЗМІ. Декодування міфосемантики // Наук. вісн. ВДУ ім. Лесі Українки. – 2004. – №6.
 4. Михайлин І. Л. Історія української журналістики: Підручник для вищої школи. Вид. 3-тє, доповнене і поліпшене. – Х., 2005.
 5. Павлюк Л. С. Знак, символ, міф у масовій комунікації. Львів., 2006. – 120 с.
 6. Почепцов. Г. Г. Теория коммуникации – М., К., 2001.
- Домашнє завдання:* 1) Проаналізувати публікації: Косюк Оксана а) Історичний дискурс медіагедонізму //Медіакритика. – Львів: ЗУМЦНЖ, 2003. – №4., б) Казочка //Медіакритика. – Львів: ЗУМЦНЖ, 2004. – №2., в) «Медіагриця» (у «кращих» традиціях вуличного спілкування) //Незалежний культурологічний часопис "І" (Гендер. Ерос. Порно), 2004. - №33 (<http://www.ji-magazine.lviv.ua>), законспектувати одну з них. 3) Дати визначення термінам: «ритуал», «міф», «синкретика», «вертеп», «шоу». 4) Засвідчити наочно естафетність релаксації на прикладі одного з новітніх проектів електронних ЗМІ.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №6

Комунікативні дискурси. Театральний дискурс.
Газетний дискурс

1. Театр як публіцистичне (публічне?) дійство – явище протожурналізму.
2. Складники театрального дискурсу та інтеркурсу. Ігровий первень цивілізації і культури.
3. Театральність трансльованої мас-медіа політики. Шекспірівські стратегії піартехнологій.
4. Виникнення та розвиток друкованої комунікації. Структура газетного дискурсу.
5. Публіцистичність і публіцистика. Найдавніші літописи, праці Геродота, Фукідіда, Ксенофонта як взірці публіцистично-“газетного” дискурсу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Боров Ю. Б. Эстетика. – 3-е изд. – М., 1981.
2. Михайлин І. Л. Історія української журналістики: Підручник для вищої школи. Вид. 3-тє, доповнене і поліпшене. – Харків, 2005.
3. McQuail Denis. Mass Communication Theory. An Introduction. London: Sage Publication, 1990.
4. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. – К., 1999.
5. Почепцов. Г. Г. Теория коммуникации – М., К., 2001.

Домашнє завдання: 1) Ознайомитися із розділами монографії Й. Гейзінги “Homo Ludens” “Ігрові форми мистецтва”, “Ігровий елемент сучасної культури”, законспектувати один з них. 2) Проілюструвати театральність політики, економіки на прикладі реклами.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №7

Комунікативні дискурси. Дискурс електронних ЗМІ

1. Телекомунікація, її специфічні можливості (синтагматика, кадри, відеоряд, аудіоряд тощо).
2. Спілкування у просторі радіо. Infotainment.
3. Семіотика кінодискурсу.
4. Супермедіум (комунікативні можливості всесвітньої мережі).

ЛІТЕРАТУРА

1. Боров Ю. Б. Эстетика. – 3-е изд. – М., 1981.
2. Лакан Ж. Телевидение. – М., 2000.
3. Лалл Джеймс. Мас-медіа, комунікація, культура: глобальний підхід / Пер. з фр. О. Гриценко, Г. Гарастович, А. Гриценко. – К., 2002.
4. McQuail Denis. Mass Communication Theory. An Introduction. London: Sage Publication, 1990.
5. Потятиник Б. Медіа: Ключі до розуміння. Серія: Медіакритика. – Львів, 2004.
6. Почепцов. Г. Г. Теория коммуникации – М., К., 2001.
7. Телевизионная журналистика: Учебник. 4-е издание. – М., 2002.

Домашнє завдання: 1) Проаналізувати і законспектувати розділ I з підручника “Телевизионная журналистика” (Телевизионная журналистика: Учебник. 4-е издание. – М., 2002.) та розділ VI “Характерні особливості радіо” з підручника В. Лизанчука (Лизанчук В. В. Радіожурналістика: засади функціонування. Підручник. – Львів, 2000.). 2) Дати визначення термінам: “infotainment”, “синтагматика”, “кадри”, “відеоряд”, “аудіоряд”, “супермедіум”. 3) Визначити комунікативний формат провідних телеканалів.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №8

Комунікативні дискурси. Літературний дискурс

1. Текст-твір-дискурс.
2. Белетристика як трансформатор інформативно-комунікативних кодів. Знаково-вербальний характер образів художньої літератури. Інтерпретація.
3. Проблема полілогічності на рівні автор-твір-читач. Факт у белетристиці і публіцистиці. Текст і контекст.
4. Рецептивні моделі кодування-декодування літературних текстів. Непередбачуваність художнього твору як простір свободи комунікації.
5. Проблема автора.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барт Р. Избранные работы: Семиотика. Поэтика / Пер. с фр. Г. Косикова. – М., 1989.
2. Галич О. Назарець В. Васильев Є. Загальне літературознавство. – Рівне, 1998.
3. Літературознавчий словник-довідник. – К., 1997.
4. Моклиця Марія Основи літературознавства. Посібник для студентів. – Тернопіль: Підручники

і посібники, 2002.

5. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. – К., 1999.

6. Почепцов. Г. Г. Теория коммуникации – М., К., 2001.

Домашнє завдання: 1) Проаналізувати і законспектувати розділ “Смерть автора” з монографії Р. Барта (Барт Р. Избранные работы: Семиотика. Поэтика / Пер. с фр. Г. Косикова. – М., 1989.) та розділи “Мистецтво слова”, “Слово художнє – слово образнє” з монографії М. Моклиці “Основи літературознавства” (Моклиця Марія Основи літературознавства. Посібник для студентів. – Тернопіль, 2002.). 2) По-різному “прочитати” один із творів М. Хвильового. Від чого залежить “різночитання”?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №9

Комунікативні дискурси. Розмовні дискурси

1. Вербальне спілкування – один з найдавніших видів комунікації.
2. Лайливий дискурс (цензурне і нецензурне з погляду найдавніших естетико-комунікативних систем).
3. Неправдивий дискурс (лестоці, ритуальна “похвала”, розмова з “хворим” дипломатія, семіотика притчевих структур, етикетний дискурс).
4. Учасник розмови і його код. Чинники впливу на розмовний дискурс.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ставицька Л. Короткий словник жаргонної лексики української мови. – К., 2003.
2. Потятиник Б., Лозинський М. Патогенний текст. – Л., 1996.
3. Почепцов. Г. Г. Теория коммуникации – М.: “Рефл-бук”, К., 2001.
4. Яцимирська М. Сучасний медіатекст: Словник-довідник. – Львів, 2005.
5. Словник іншомовних слів. – К., 2000.

Домашнє завдання: 1) Проаналізувати і законспектувати вступ до короткого словника жаргонної лексики Л. Ставицької (Ставицька Л. Короткий словник жаргонної лексики української мови. – К., 2003.). 2) Зафіксувати вірєць неправдивого дискурсу у сучасному інформаційному просторі.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №10

Комунікативні дискурси. Патогенні тексти

1. Текстовий “вірус” (природа і поняття патогенного тексту, текст як продукт цивілізації і її творець).
2. Погляд перший: текст контролює людину (труднощі ідентифікації, некоректність загальної критики тексту, цензура):
 - а) насильство у масовій комунікації (насильство як “інгредієнт” техногенної естетико-комунікативної системи);
 - б) порнографія (ідентифікація і критика);
 - в) тексти тоталітарної ідеології та пропаганди (квазікомунікація; абсурд як домінанта тоталітарної пропаганди; критика цензури і патогенність свободи).
3. Погляд другий: людина контролює текст (способи нейтралізації патогенного тексту):
 - а) організаційний метод;
 - б) альтернативно-конкурентний метод;
 - в) парадоксальне мислення.
4. Піаркомунікація:
 - а) єдине (ритуальне) коріння реклами та PR;
 - б) використання піартехнологій у сфері політики, економіки та культури: спільне і відмінне (реклама як складник маркетингу та як творець іміджу);
 - в) бренд (комунікація і знакова символіка – продовжувач геральдичних традицій).

ЛІТЕРАТУРА

1. Потятиник Б. Екологія ноосфери. – Л., 1997.
2. Потятиник Б. Медіа: Ключі до розуміння. Серія: Медіакритика. – Л., 2004.
3. Потятиник Б., Лозинський М. Патогенний текст. – Л., 1996.
4. Почепцов. Г. Г. Теория коммуникации – М., К., 2001.

5. Різун В. В. Маси. – К., 2003.

Домашнє завдання: 1) Створити рекламу, яка б вважалася патотекстом. 2) Потракувати терміни: “вірус”, “імідж”, “патогенний”. 3) Законспектувати уривок з роману А. Франса “Острів пінгвінів”, у якому йдеться про перший одяг. Пов’язати цей дискурс художньої літератури із сучасним медіадискурсом.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №11

Комунікативні технології

1. Комунікативні технології – процеси “виготовлення” дискурсів і текстів.
2. Пропаганда (власне пропаганда, цензура, передвиборна боротьба). “Паблік рілейшнз” як “міст” між суб’єктами комунікації.
3. Політичні піартехнології, спічрайтерство.
4. Перформанс – технологічний процес лудологічно-ритуальної природи. Майданно-карнавальний первень новітніх медіатехнологій.
5. Психотерапія як комунікативна процедура (терапія успіху, терапія майстерності й задоволення, альтернативна терапія, когнітивна рецепція).
6. Релігійні технології (конструювання дискурсу під впливом соціально-історичних обставин).

ЛІТЕРАТУРА

1. McQuail Denis. Mass Communication Theory. An Introduction. London: Sage Publication, 1990.
2. Москаленко А. З., Губернський Л. В., Іванов В. Ф., Вергун В. А. Масова комунікація: Підручник. – К., 1997.
3. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. – К., 1999.
4. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації – М., К., 2001.
5. Різун В. В. Маси. – К., 2003.

Домашнє завдання: 1) “Виготовити” фрагменти текстів на основі різних технологій. 2) З’ясувати суть понять: “піартехнології”, “спічрайтерство”, “перформанс”, “психотерапія”.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №12

Комунікація і сучасне суспільство

1. Комунікація як чинник суспільства.
2. Етапи розвитку комунікативної теорії ХХ сторіччя:
 - а) “підшкірна” модель (те, що комунікація робить з людиною);
 - б) модель мінімального ефекту (те, що людина робить з комунікацією);
 - в) конструктивна модель (“пакування” інформації у фрейми-архетипи та фрейми-стереотипи, які піддаються усталеній інтерпретації)).
3. Інформаційні конфлікти між різними соціальними групами (інтелігенція та її інформаційні ролі в різні періоди суспільної історії).
4. Інформаційні конфлікти між різними засобами символізації. Особливості посттоталітарного комунікативного простору.

ЛІТЕРАТУРА

1. McQuail Denis. Mass Communication Theory. An Introduction. London: Sage Publication, 1990.
2. Москаленко А. З., Губернський Л. В., Іванов В. Ф., Вергун В. А. Масова комунікація: Підручник. – К., 1997.
3. Москаленко А. З. Теорія журналістики. – К., 1998.
4. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. – К., 1999.
5. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації – М., К., 2001.
6. Різун В. В. Маси. – К., 2003.

Домашнє завдання: 1) Відшукати інформацію, “запаковану” у фрейми-архетипи та фрейми-стереотипи, які піддаються усталеній інтерпретації, у просторі сучасних електронних ЗМІ. 2) Визначити ключові поняття теми і потракувати їх.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №13

Комунікація і сучасне суспільство

Міжнародні комунікації

1. Менеджмент міжнародних конфліктів.
2. Дипломатичне спілкування. Розвідка як комунікативна діяльність.
3. Спілкування між культурами. Інформаційні конфлікти на рівні міфологій.
4. Міжнародні комунікаційні потоки.
4. Імідж України у світовому інформаційному просторі.

ЛІТЕРАТУРА

1. McQuail Denis. Mass Communication Theory. An Introduction. London: Sage Publication, 1990.
2. Москаленко А. З., Губернський Л. В., Іванов В. Ф., Вергун В. А. Масова комунікація: Підручник. – К., 1997.
3. Москаленко А. З. Теорія журналістики. – К., 1998.
4. Потятиник Б. Медіа: Ключі до розуміння. Серія: Медіакритика. – Львів, 2004.
5. Почепцов. Г. Г. Теория коммуникации – М., К., 2001.

Домашнє завдання: 1) Продемонструвати інформаційні конфлікти на рівні міфологій у сучасному інформаційному просторі. 2) Написати на цю тему публікацію в одну із газет.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №14

Комунікаційні конфлікти: інформаційні війни та психологічні операції

1. Інформаційні конфлікти і національна безпека.
2. Інформаційні війни у структурі сучасних цивілізацій:
 - а) психологічна війна;
 - б) політична війна;
 - в) холодна війна;
 - г) психологічні операції;
 - д) Інформаційні операції.
3. Пропаганда.
4. Особиста інформаційна війна. Корпоративна інформаційна війна. Глобальна інформаційна війна.
5. Асиметричний характер інформаційної зброї.
6. Інформаційні конфлікти у масовій свідомості.

ЛІТЕРАТУРА

1. McQuail Denis. Mass Communication Theory. An Introduction. London: Sage Publication, 1990.
2. Москаленко А. З., Губернський Л. В., Іванов В. Ф., Вергун В. А. Масова комунікація: Підручник. – К., 1997.
3. Потятиник Б. Медіа: Ключі до розуміння. Серія: Медіакритика. – Львів, 2004.
4. Почепцов. Г. Г. Теория коммуникации – М., К., 2001.
5. Різун В. В. Маси. – К., 2003.

Домашнє завдання: 1) Написати есеї “Холодна війна”. 2) Потракувати ключові терміни, що стосуються теми “Комунікаційні конфлікти”.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №15

Проведення круглого столу на тему “Масова комунікація і сучасність” (або “Невербальна комунікація” чи “Комунікативні кампанії”, див. “Індивідуальні завдання”).

Примірні питання, що розглядатимуться:

1. Поеднання комунікацій у глобальну комунікативну систему.
2. Семіотична експансія (ноосфера як небезпека).
3. Техніка – похідна від тексту (зона людей, зона машин: комунікаційні машини і роботи, мегамашина).
4. Стосунки із всесвітньою мережею: співвідношення мислення і пам’яті.
5. Комунікативний процес як багатовекторна, багаторівнева, діалогічна, мисляча структура.
6. Філософія масової комунікації – парадоксальне мислення.

ЛІТЕРАТУРА

1. McQuail Denis. Mass Communication Theory. An Introduction. London: Sage Publication, 1990.
2. Джеймс Лалл Мас-медіа, комунікація, культура. – К., 2002.

3. Москаленко А. З., Губернський Л. В., Іванов В. Ф., Вергун В. А. Масова комунікація: Підручник. – К., 1997.
4. Потятиник Б. Медіа: Ключі до розуміння. Серія: Медіакритика. – Л., 2004.
4. Почепцов. Г. Г. Теория коммуникации – М., К., 2001.

6. ТООРЕТИЧНІ САМОСТІЙНІ ЗАВДАННЯ

1. Написати реферат на одну із запропонованих тем:
 - Походження й формування комунікації
 - Масова комунікація як знакова система
 - Науки, які вивчають комунікацію
 - Форми процесу спілкування
 - Специфіка організації комунікативних ситуацій
 - Сутність комунікації
 - Характеристика учасників процесу спілкування
 - Аналіз ефективності і дієвості комунікації
 - Самобутність та оригінальність організації процесу спілкування
 - Форми і якість комунікації
 - Духовне забезпечення процесу спілкування
 - Зв'язки між складниками комунікації
 - Організація процесу спілкування
 - Вербальна організація процесу спілкування (мовленнєвий аспект)
 - Моделювання процесу спілкування
 - Елементарні складники комунікативного процесу
 - Комунікативні канали
 - Процес посткомунікації
 - Методи комунікативного аналізу
 - Поняття дискурсу і тексту
 - Складники комунікативного дискурсу
 - Взірці функціональних комунікативних дискурсів за галузево-хронологічним критерієм
 - Взірці функціональних комунікативних дискурсів за критерієм патогенності і свободи
 - Інтеркурс
 - Творення комунікативних дискурсів за моделлю ритуалу
 - Техногенна культура і міф
 - Ритуальна семіотика масової комунікації
 - Театр як явище протожурналізму
 - Ігровий первень цивілізації і культури
 - Театральність трансльованої мас-медіа політики
 - Шекспірівські стратегії піартехнологій
 - Виникнення та розвиток друкованої комунікації
 - Структура газетного дискурсу
 - Публіцистичність і публіцистика
 - Найдавніші літописи, праці Геродота, Фукідида, Ксенофонта як взірці публіцистично-“газетного” дискурсу
 - Епоха Гутенберга – комунікація, необмежена простором і часом
 - Телекомунікація, її специфічні можливості
 - Спілкування у просторі радіо. Infotainment
 - Семіотика кінодискурсу
 - Супермедіум (комунікативні можливості всесвітньої мережі)
 - Текст-твір-дискурс
 - Белетристика як трансформатор інформативно-комунікативних кодів. Знаково-вербальний характер образів художньої літератури
 - Інтерпретація

- Проблема полілогічності на рівні автор-твір-читач
- Факт у белетристиці і публіцистиці
- Текст і контекст
- Рецептивні моделі кодування-декодування літературних текстів
- Непередбачуваність художнього твору як простір свободи комунікації
- Проблема автора
- Лайливий дискурс
- Неправдивий дискурс
- Текстовий “вірус” (природа і поняття патогенного тексту, текст як продукт цивілізації і її творець)
- Знакова роль насилля у масовій комунікації
- Порнографія (ідентифікація і критика)
- Тексти тоталітарної ідеології та пропаганди (критика цензури і патогенність свободи)
- Реклама як складник маркетингу та як творець іміджу
- Бренд (комунікація і знакова символіка – продовжувач геральдичних традицій)
- Комунікативні технології – процеси “виготовлення” дискурсів і текстів
- “Паблік рілейшнз” – “міст” між суб’єктами комунікації
- Перформанс – технологічний процес лудологічно-ритуальної природи
- Психотерапія як комунікативна процедура
- Релігійні комунікативні технології
- Комунікація у контексті проблем новітньої цивілізації та культури
- Етапи розвитку комунікативної теорії ХХ сторіччя
- “Пакування” інформації у фрейми-архетипи та фрейми-стереотипи, які піддаються усталеній інтерпретації
- Інформаційні конфлікти між різними соціальними групами
- Інформаційні конфлікти між різними засобами символізації
- Менеджмент міжнародних конфліктів
- Дипломатичне спілкування
- Розвідка як комунікативна діяльність
- Спілкування між культурами
- Інформаційні конфлікти на рівні міфологій
- Міжнародні комунікаційні потоки
- Імідж України у світовому інформаційному просторі
- Інформаційні конфлікти і національна безпека
- Інформаційні війни у структурі сучасних цивілізацій. Асиметричний характер інформаційної зброї
- Інформаційні конфлікти у масовій свідомості
- Семіотична експансія (ноосфера як небезпека)
- Техніка – похідна від тексту
- Комунікативний процес як багатовекторна, багаторівнева, діалогічна, мисляча структура
- Філософія масової комунікації – парадоксальне мислення.

Структура реферату

Титульний аркуш повинен містити усі найсуттєвіші вихідні відомості. Взірєць:

Міністерство освіти і науки України
 Філологічний факультет
 Кафедра теорії літератури, зарубіжної літератури та журналістики

Назва навчального проекту

Прізвище, ім’я, по батькові студента,

шифр академічної групи, де навчається студент.
Місто – рік

Титульний аркуш є першою сторінкою навчального проекту. Його включають до загальної нумерації сторінок, однак на титульному аркуші номер сторінки не ставлять.

Зміст повинен містити найменування та номери початкових сторінок усіх структурних частин: вступу, розділів основної частини, висновків, списку використаної літератури, додатків (якщо необхідно). Нумерацію сторінок подають арабськими цифрами без знака “№” і позначки “с”.

Вступ розкриває зміст роботи та її значущість. Потрібно обґрунтувати необхідність написання реферату, його актуальність, сформулювати мету і завдання.

Основна частина складається із розділів та підрозділів, у яких стисло, логічно і аргументовано викладено зміст і результати проведеного дослідження. Під час написання основної частини навчального проекту студент обов’язково повинен посилатися на авторів і джерела, з яких запозичив матеріал або окремі положення. Кожен розділ починається з нової сторінки.

У **висновках** викладаються найбільш важливі результати проведеного дослідження. Суттєво висловити власну думку з приводу основних положень досліджуваної теми, аргументувати позицію.

Список використаної літератури повинен містити бібліографічні описи використаних джерел.

Додатки (за необхідності).

2. Укласти портфель фахівця. Себто – підібрати газетно-журнальні (чи з електронних носіїв) публікації до передбачених курсом тем.

3. Підготувати круглий стіл на одну із тем:

а) **“Невербальна комунікація”**

Орієнтований перелік питань для обговорення:

1. Проксеміка, кінесика та інші науки, що вивчають невербальну комунікацію.
2. Комунікація і семіотика. Поняття про знак і знакову систему.
3. Мова як особлива знакова система. Відмінність мови від інших знакових систем.
4. Простір фізичний і простір комунікативний.
5. Використання невербальної комунікації у театрі, в політиці та у журналістиці.

Рекомендована література:

1. Абрамович С. Д. Чікарькова М. Ю. Невербальні (парамовленнєві) засоби спілкування // Абрамович С. д. Чікарькова М. Ю. Мовленнєва комунікація: Підручник. – К., 2004.
2. Барт Р. Избранные работы: Семиотика. Поэтика / Пер. с фр. Г. Косикова. – М, 1989.
3. Еко. У. Роль читача. Дослідження з семіотики текстів. – Львів., 2004.
4. Лотман Ю. Семиотика культуры и понятие текста // Труды по знаковым системам: Учёные записки Тартуск. гос. ун-та. – Вып. 515. – Тарту, 1981.
5. Невербальні засоби спілкування // Діловий етикет. Етика ділового спілкування. – К., 2003.
6. Невербальні засоби комунікації // [http:// referat-38801.html](http://referat-38801.html).
7. Почепцов Г. Г. Теория коммуникаций. – М., К, 2001.

б) **“Комунікативні кампанії”**

Орієнтований перелік питань для обговорення:

1. Моделі комунікативних кампаній.
2. Роль аудиторії у плануванні кампанії.
3. Комунікативні кампанії для різних сегментів суспільства.
4. Комунікативні кампанії у різних професійних сферах.
5. Комунікативні кампанії у різні історичні періоди.

Рекомендована література:

1. McQuail Denis. Mass Communication Theory. An Introduction. London: Sage Publication, 1990.

2. Москаленко А. З., Губернський Л. В., Іванов В. Ф., Вергун В. А. Масова комунікація: Підручник. – К., 1997.
3. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. – К., 1999.
4. Почепцов Г. Г. Теория коммуникации – М., К., 2001.
5. Різун В. В. Маси. – К., 2003.

в) **“Масова комунікація і сучасність”**

Примірні питання, що розглядатимуться див. у практич. №15.

7. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Опрацювати теоретичні основи лекційного матеріалу. Підготуватися до виступів на практичних.
 2. Простудіювати додаткову літературу, джерела з проблематики курсу в інформаційній мережі “Інтернет”; законспектувати статті (див. кожна рубрику ”домашнє завдання” у структурі планів практичних занять).
 3. Самостійно опрацювати теми:
 - Система комунікації у стародавньому Римі
 - Система комунікації у стародавній Греції
 - Системи комунікації у первісному суспільстві
 - Система комунікації у середні віки
 - Система комунікації у революційний період
 - Система комунікації у перехідний період
 - Теорія атракціонів (в інтерпретації С.Ейзенштейна)
 - Теорія обміну інформацією П. Єршова і її використання в аналізі комунікативних процесів
 - Використання теорії переговорів для аналізу драматичних текстів.
 4. Написати есе на такі теми:
 - Демонстрація як комунікація
 - Детектив як комунікація
 - Жіночий роман як комунікація
 - Пісня скаутів як комунікація
 - Оперета як комунікація
 - Анекдот як комунікація
 - Популярний шлягер як комунікація
 - Театр як комунікація
 - Кіно як комунікація
 - Пропаганда як комунікація
 - Гадання як комунікація
 - Мовчання як комунікація.
- (Продовження переліку тем у структурі планів практичних занять).

Критерії оцінювання

Проміжний та поточний контроль (70 балів), включно з індивідуальною та самостійною роботою студентів (16,5 балів), передбачає такі форми:

- участь у практичних та дискусіях, виступи з доповідями, обговорення дискусійних питань, виконання домашніх завдань, поточні тестування, що включають теми для самостійного опрацювання (31,5 балів);
- підсумкові контрольні роботи (22 бали).

Участь у практичному опрацюванні тем та дискусіях передбачає, що:

- студент глибоко аналізує теоретичний матеріал;
- вичерпно відповідає на додаткові питання;
- аргументує теоретичні положення прикладами;
- опрацьовує основні та (вибірково) додаткові джерела;
- все аналізує критично;
- бере активну участь в обговореннях проблем.

За одне практичне заняття, що включає усі види робіт, студент може отримати 1, 5 бала.

Поточне тестування та контрольна робота спрямовані на виявлення знань студентів. Вони зосереджуються на ключових проблемах курсу.

Контрольна робота з дисципліни складається із тестових завдань та теоретичних питань, які повністю охоплюють робочу програму з дисципліни.

Тести (за мірою складності) поділено на два рівні. Усі тестові завдання спрямовані на виявлення універсальної компетенції майбутніх працівників усіх сфер масової комунікації.

Мета завдання теоретичного спрямування – виявити знання студентів з теорії масової комунікації, методики творення та дослідження комунікативних дискурсів і процесів.

Максимальна кількість балів за 1 тестове завдання – 2 бали (якщо відповідь правильна).

Максимальна кількість балів за 2 тестове завдання – 3 бали (якщо відповідь правильна).

Коли ж студент відповів частково правильно, тобто з двох правильних варіантів відібрав лише один – 1 бал.

Максимальна кількість балів за третє теоретичне питання – 6 балів.

6-4 бали за теоретичне питання студент отримує, продемонструвавши у відповіді глибокі знання матеріалу, давши вичерпні відповіді на запитання, логічно і послідовно виклавши матеріал та проілюструвавши виклад прикладами.

3-2 бали за назване питання студент отримує, якщо демонструє добрі знання теоретичного матеріалу, реферативно викладає основну проблематику теми.

Лише 1 бал за це ж питання студент отримує, продемонструвавши низькі знання теоретичного матеріалу, допустивши помилки у відповіді на питання.

Студент допускається до іспиту, якщо набирає у підсумку не менше 35 балів.

Оцінювання іспиту здійснюється за 30-ти бальною шкалою:

25-30 балів – студент глибоко та всебічно аналізує основні та додаткові питання, дає вичерпні відповіді на них, робить глибокі висновки;

17-24 бали – студент дає вичерпні відповіді на основні питання, робить висновки.

10-16 балів – студент дає переважно правильні відповіді, однак допускає помилки та неточності під час викладання матеріалу.;

0-9 балів – студент не розкриває суті завдань, не здатен правильно підсумувати сказане.

Відповідність набраних у загальному підсумку балів оцінкам за національною шкалою ECTS подано у таблиці:

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90 – 100	Відмінно	A	Відмінно
82 – 89	Добре	B	Дуже добре
75 – 81		C	Добре
67 – 74	Задовільно	D	Задовільно
60-66		E	Достатньо
35-59	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)
0-34		F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

9. ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ПИТАННЯ

1. Масова комунікація як наука
2. Курс “Теорія масових комунікацій”, його предмет, завдання, місце у системі наукових та навчальних дисциплін
3. Науки, які вивчають комунікацію (традиційний підхід)
4. Природа й структура комунікативного процесу
5. Походження й формування комунікації
6. Форми процесу спілкування
7. Специфіка організації комунікативних ситуацій
8. Характеристика учасників процесу спілкування
9. Аналіз ефективності і дієвості комунікації
10. Самобутність та оригінальність організації процесу спілкування
11. Форми і якість комунікації
12. Зв’язки між складниками комунікації
13. Організація процесу спілкування
14. Загальні моделі комунікації як трансмісії
15. Експресивні (ритуальні) моделі
16. Моделі розголосу
17. Моделі рецепції
18. Комунікативна стратегія і комунікативний процес
19. Елементарні складники комунікативного процесу
20. Комунікативні канали
21. Посткомунікація
22. Методи комунікативного аналізу
23. Семіотичний аналіз
24. Контент-аналіз
25. Прагматичний аналіз
26. Лінгвістичний аналіз
27. Стилiстичний аналіз
28. Структурний аналіз
29. Пропагандистський аналіз
30. Мотиваційний аналіз
31. Комунікативні дискурси
32. Поняття дискурсу і тексту
33. Складники комунікативного дискурсу
34. Взірці функціональних комунікативних дискурсів за галузево-хронологічним критерієм
35. Взірці функціональних комунікативних дискурсів за критерієм патогенності і свободи
36. Інтеркурс
37. Ритуальний дискурс. Техногенна культура і міф
38. Театральний дискурс
39. Ігровий первень цивілізації і культури
40. Театральність трансльованої мас-медіа політики
41. Газетний дискурс
42. Виникнення та розвиток друкованої комунікації
43. Публіцистичність і публіцистика
44. Найдавніші літописи, праці Геродота, Фукидіда, Ксенофонта як взірці публіцистично-“газетного” дискурсу
45. Епоха Гутенберга – комунікація, необмежена простором і часом
46. Дискурс електронних ЗМІ
47. Телекомунікація, її специфічні можливості

48. Спілкування у просторі радіо. Infotainment
49. Семіотика кінодискурсу
50. Супермедіум
51. Літературний дискурс
52. Текст-твір-дискурс
53. Белетристика як трансформатор інформативно-комунікативних кодів. Інтерпретація
54. Проблема полілогічності на рівні автор-твір-читач
55. Факт у белетристиці і публіцистиці. Текст і контекст
56. Рецептні моделі кодування-декодування літературних текстів
57. Проблема автора
58. Розмовні дискурси
59. Комунікативні потенції притчевих структур
60. Учасник розмови і його код
61. Текстовий “вірус” (природа і поняття патогенного тексту)
62. Текст як продукт цивілізації і її творець
63. Насильство у масовій комунікації як “інгредієнт” техногенної естетико-комунікативної системи
64. Порнографія (ідентифікація і критика)
65. Тексти тоталітарної ідеології та пропаганди
66. Абсурд як домінанта тоталітарної пропаганди; критика цензури і патогенність свободи
67. Способи нейтралізації патогенного тексту
68. Піаркомунікація
69. Єдине (ритуальне) коріння реклами та PR
70. Використання піартехнологій у сфері політики, економіки та культури: спільне і відмінне
71. Комунікативні технології
72. “Паблік рілейшнз” як “міст” між суб’єктами комунікації
73. Перформанс – технологічний процес лудологічно-ритуальної природи
74. Психотерапія як комунікативна процедура
75. Комунікація у контексті проблем новітньої цивілізації та культури
76. Комунікація і сучасне суспільство. Етапи розвитку комунікативної теорії ХХ сторіччя
77. Інформаційні конфлікти між різними соціальними групами
78. Інформаційні конфлікти між різними засобами символізації
79. Особливості посттоталітарного комунікативного простору
80. Міжнародні комунікації. Менеджмент міжнародних конфліктів
81. Дипломатичне спілкування. Розвідка як комунікативна діяльність
82. Спілкування між культурами. Міжнародні комунікаційні потоки
83. Імідж України у світовому інформаційному просторі
84. Інформаційні війни та психологічні операції і національна безпека
85. Поєднання комунікацій у глобальну комунікативну систему
86. Семіотична експансія (ноосфера як небезпека)
87. Комунікативний процес як багатовекторна, багаторівнева, діалогічна, мисляча структура. Філософія масової комунікації – парадоксальне мислення.

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТРЕСУРСИ

Основна література

1. Антипов Г. А., Донских О.А., Морковина И.Ю., Сорокин Ю.А. Текст как явление культуры. – Новосибирск, 1989.
2. Барт Р. Избранные работы. Семиотика. Поэтика. – М., 1989
3. Бахтин М. М. К вопросам самосознания и самооценки // Бахтин М.М. Собр. соч. в 7 тт. Т.5. – М., 1996.
4. Блэк С. Паблик рилейшнз. Что это такое? – М., 1990.
5. Боров В Ю., Коваленко А.В. Культура и массовая коммуникация. – М., 1986.
6. Бородкин Л. И. Контент-анализ и проблемы исторических источников // Математика в изучении средневековых повествовательных источников. М., 1986.
7. Ван Дейк Т. А. Анализ новостей как дискурса // ван Дейк Т.А. Язык. Познание. Коммуникация. – М., 1989.
8. Ван Еемерен Ф. Х., Гроотендорст Р. Аргументация, коммуникация и ошибки. – СПб., 1992.
9. Винер Н. Кибернетика. – М., 1968.
10. Гваттари Ф. Машинное бессознательное // Архетип. –1995. – № 1.
11. Звадский И. И. Информационная война - что это такое? // Конфидент. – 1996. – № 4.
12. Землянова Л.М. Современная американская коммуникативистика. – М., 1995.
13. Иванов Вяч. Вс. Очерки по предыстории и истории семиотики // Иванов Вяч. Вс. Избранные труды по семиотике и истории культуры. – Т. I. – М., 1998.
14. Иванов Вяч. Вс. Эстетика Эйзенштейна // Иванов Вяч. Вс. Избранные труды по семиотике и истории культуры. – Т. I. – М., 1998.
15. Ивин А. А. Основы теории аргументации. – М., 1997.
16. Ильин И. Постструктурализм. Деконструктивизм. Постмодернизм. – М., 1996.
17. Информационная война в Чечне. – М., 1997.
18. Лалл Джеймс Мас-медіа, комунікація, культура: глобальний підхід / Пер. з фр. О. Гриценко, Г. Гарастович, А. Гриценко. – К, 2002.
19. Лангер В. С. Гитлер // Архетип. – 1995. – № 1.
20. Леви-Строс К. Структурная антропология. – М., 1985.
21. Лотман Ю. М. Текст и структура аудитории // Даугава. – 1988. - № 1.
22. Лотман Ю.М. Внутри мыслящих миров. Человек-текст-семиосфера-история. – М., 1996.
23. Лотман Ю.М. Культура и взрыв. – М., 1992.
24. Лотман Ю.М. Семиотика кино и проблемы киноэстетики. – Таллин, 1973.
25. Лотман Ю.М. Цивьян Ю. Диалог с экраном. –Таллинн, 1994.
26. Любимов М. Декамерон шпионов. – М., 1998.
27. Мельник Г. С. Mass Media: психологические процессы и эффекты. – СПб., 1996.
28. Москаленко А. З., Губернский Л. В., Иванов В. Ф., Вергун В. А. Массовая коммуникация: Пособие. – К., 1997.
29. Ницше Ф. По ту сторону добра и зла // Ницше Ф. Соч. – Т.2. – М., 1990.
30. Нозль-Нойман Э. Общественное мнение. Открытие спирали молчания. – М., 1996.
31. Потятиник Б. Экологія ноосфери. – Л, 1997.
32. Потятиник Б. Медіа: Ключі до розуміння. Серія: Медіакритика. – Л., 2004.
33. Потятиник Б., Лозинський М. Патогенний текст. – Л., 1996. – 296 с.
34. Почепцов Г.Г. Теорія комунікації. – К., 1999.
35. Пропп В. Я. Исторические корни волшебной сказки. – Л., 1946.
36. Пропп В. Я. Морфология сказки. – М., 1968.
37. Пропп В. Я. Проблемы комизма и смеха. – М., 1976.
38. Расторгуев С. П. Философия информационной войны. – М., 2000.
39. Следзевский И. В. Мифологема границы: ее происхождение и современные политические проявления // Современная политическая мифология: содержание и механизмы функционирования. – М., 1996.

40. Степанов К. Н. Межрегиональные столкновения и терроризм с позиций конфликтологического подхода // Массовое сознание и массовые действия. – М., 1994.
41. Сзлэкьюз Дж. Ч. Секреты заключения международных сделок. Мастерство ведения переговоров. – М., 1994.
42. Терин В. Массовая коммуникация. – М., 2000.
43. Тернер Р. Контент-анализ биографий // Сравнительная социология. Избранные переводы. – М., 1995.
44. Топоров В. Н. Миф. Ритуал. Символ. Образ. Исследования в области мифопоэтического. – М., 1995.
45. Фаер С. Приемы стратегии и тактики предвыборной борьбы. – СПб., 1998.
46. Фаст Дж. Язык тела. Холл Э. Как понять иностранца без слов. – М., 1995.
47. Фрейд З. Массовая психология и анализ человеческого "я" // З. Фрейд. По ту сторону принципа удовольствия. – М., 1992.
48. Фрейд З. Психология бессознательного. – М., 1990.
49. Фрейденберг О. М. Миф и литература древности. – М., 1978.
50. Фуко М. Що таке автор? // Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. – Львів, 1996.
51. Хейзинга Й. Homo Ludens. Опыт определения игрового элемента культуры // Хейзинга Й. Homo Ludens. В тени завтрашнего дня. – М., 1992.
52. Хренов Н. А. Социально-психологические аспекты взаимодействия искусства и публики. – М., 1981.
53. Цыганков П. А. Международные отношения. – М., 1996.
54. Черешкин Д.С., Смолян ГЛ., Цыгичко В.Н. Реалии информационной войны // Конфидент. – 1996. – №4.
55. Шрейдер Ю. А. Ритуальное поведение и формы косвенного целеполагания // Психологические механизмы регуляции социального поведения. – М., 1979.
56. Эйзенштейн С. М. Дисней // Проблемы синтеза в художественной культуре. – М., 1985.
57. Эко У. Отсутствующая структура. Введение в семиологию. – СПб., 1998.
58. Элиаде М. Аспекты мифа. – М., 1995.
59. Юнг К.Г. Архетип и символ. – М., 1991.
60. Юри У, Как избежать отказа. Успех на переговорах с помощью перехода от конфронтации к кооперации. – М., 1998.
61. Якобсон Р. К вопросу о зрительных и слуховых знаках // Семиотика и искусствометрия. – М., 1972.

Основна література (англійською мовою)

1. Abbot A. From Causes to Events. Notes on Narrative Positivism // Sociological Methods & Research. – 1992. – N4.
2. Alker H.R. Making Peaceful Ense of the News: Institutionalizing linternational Conflict Management Events Reporting Using Frame-Based Interpretive Routines. –1991, ms.
3. Alker H.R. Rediscoveries and Reformulations. Humanistic Methodologies for International Studies. – Cambridge, 1996.
4. Allard K. Co-operation, Command and Control // Co-operation, Command and Control in UN Peace-keeping Operations. A Pilot Study from the Swedish War College. – Stockholm, 1996.
5. Aronson M., Spetner D. The Public Relations Writer's Handbook. – N.Y. etc., 1993.
6. Eubanks C.L. The paradox of combat: fictional reflections on America at war // Political mythology and popular fiction. – New York etc., 1988.
7. Farnen R.F. Cognitive political maps: the implications of internal schema (structure) versus external factors (context and context) for cross-national research. – 1991, ms.
8. Foucault M. Power/Knowledge. Selected interviews and other writings 1972–1977. – N.Y., 1980.
9. George A.L. Forceful persuasion. Coercive diplomacy as an alternative to war. – Washington, 1991.
10. Grice P. Studies in the way of words. – Cambridge, Mass, etc., 1989.
11. Maltese J. A. Spin Control. The White House office of communications and the management of

presidential news. – Chapel Hill – London, 1992.

12. Solomon D.S., Cardillo B.A. The elements and process of communication campaigns // Discourses and communication. – Berlin etc., 1985.

13. Taylor P.M. Munitions of the mind. A history of propaganda from the ancient world to the present day. – Manchester, 1995.

14. Thomas T.L. Kosovo and the current myth of information superiority // Parameters. – Spring 2000.

15. Todorov T. The poetics of prose. – Ithaca, 1977.

16. Van Dijk T.A. Semantics of a press panic: the Tamil 'invasion' // "European journal of communication". – Vol. 3. – 1988.

17. Winter D.G. Personality and foreign policy: historical overview of research // Political psychology and foreign policy. – Boulder, 1992.

18. Winter D.G., Carbon L.A. Using motive scores in the psychobiographical study of an individual: the case of Richard Nixon // Journal of Personality. – 1988. – N 1.

19. Winter D. G., Stewart A.J. Content Analysis as a Technique for Assessing Political Leaders // A Psychological Examination of Political Leaders. – New York, 1977.

20. Yanarella E.J., Sigelman L. Introduction: Political Myth, Popular Fiction and American Culture // Political Mythology and Popular Fiction. – New York etc., 1988.

Додаткова література

1. Аверинцев С. С. Бахтин. Смех. Христианская культура // М. М. Бахтин. Pro et contra. Личность и творчество М. М. Бахтина в оценке русской гуманитарной мысли. Антология. – СПб., 2001. – Т. 1.

2. Антонова О. Интернет як новий медіа-простір // Медіа-атака: матеріали міжнар. наук. конф. "Медіа-освіта як частина громадянської освіти". – Л., 2002.

3. Аристотель. Сочинения. В 4 т. Т. 1. – М., 1976.

4. Бахтин М. М. Pro et contra. Личность и творчество М. М. Бахтина в оценке русской гуманитарной мысли: Антология. – СПб., 2001. – Т. 1.

5. Бахтин М. М. Творчество Франсуа Рабле и народная культура средневековья и Ренессанса. – 2-е изд. – М., 1990.

6. Бацевич Ф. С. Основы коммуникативной лингвистики: Підручник. – К., 2004.

7. Бейтсон Г. Экология разума: Избр. статьи по антропологии и эпистемологии. – М., 2000.

8. Бергсон А. Смех. Нарис про значення комічного / Пер. з фр. – К., 1994.

9. Бердяев Н. А. Судьба человека в современном мире // Новый мир. – 1990. – №1.

10. Берн Э. Игры, в которые играют люди. Люди, которые играют в игры. – Минск, 1992.

11. Бодрийяр Ж. Символический обмен и смерть / Пер. с фр. П. Зенкина. – М., 2000.

12. Буряк В. Д. Філософські та концептуальні основи інформаційно-художньої свідомості: Навч. посібник. – Д., 2000.

13. Бурякін В. В. І. Вернадський про ноосферу. Напрями сучасного дослідження // Філософська і соціологічна думка. – 1993. – №3.

14. Ватсьяна Малланага Камасутра / Пер. с санскрита А. Я. Сыркина. – М., 1993.

15. Вернадский В. И. Научная мысль как планетарное явление. – М., 1991.

16. Владимиров В. М. Від дискурсу до інтеркурсу // Наук. записки ін-ту журналістики. Т. 7 (квітень–червень). – К., 2002.

17. Воропай О. Звичай нашого народу: Етнографічний нарис / Текст друкується за виданням: О. Воропай. Звичай нашого народу: Етнографічний нарис. – Мюнхен, 1966. – Ч. 1.

18. Гадамер Х. Г. Истина и метод: Основы философской герменевтики. – М., 1987.

19. Гегель. Эстетика. В 4 т. Т. 1. – М., 1971.

20. Генкин Д. М. Массовые праздники: Учеб. пособие для студентов институтов культуры. – М., 1975.

21. Грушевський М. С. Історія української літератури. В 6 т. 9 кн. – К., 1993. – Т. 1.

22. Гумилёв Л. География этноса в исторический период. – Л., 1990.

23. Ділі Дж. Основы семиотики / Пер. з англ. А. Карся. – Л., 2000.

24. *Здоровега Й. В.* Теорія і методика журналістської творчості: Навч. посібник. – Л., 2000.
25. *Килимник С.* Український рік у народних звичаях в історичному освітленні. Кн. I. – К., 1994. – Т. I (зимовий цикл).
26. *Кісін В.* Режисура як мистецтво та професія // Телерадіокур`єр. – 2000. – №6.
27. *Косюк О.* Інтелектуальні розваги у телевізійній інтерпретації // Філологічні студії: Наук. часопис. – 2003. – №1 (21).
28. *Косюк О.* Історичний дискурс гедонізму у контексті новітніх електронних ЗМІ // Телевізійна й радіожурналістика. – 2003. – Вип. 5.
29. *Косюк О.* Медіагрища // Незалежний культурологічний часопис “І”. –2004. – №33.
30. *Курицын В.* Постмодернізм: новая первобытная культура // Новый мир. – 1992. – №2.
31. *Леви-Строс К.* Путь масок / Пер. с фр. – М., 2000.
32. *Лизанчук В. В.* Радіожурналістика: засади функціонування: Підручник. – Л., 2000.
33. *Лотман Ю.* Семиосфера. – СПб., 2000.
34. *Лоуренс Д.* Порнографія і непристойність // Всесвіт. – 1989. – №5.
35. *МакЛюэн М.* Телевидение. Робкий гигант // Телевидение вчера, сегодня, завтра. – М., 1987.
36. *Моклиця М. В.* Модернізм як структура. Філософія. Психологія. Поетика. – Луцьк, 1998.
37. *Нямцу А. Е.* Поэтика традиционных сюжетов.– Черновцы. – 1999.
38. *Олешко В.* Журналистика как творчество. – М., 2003.
39. *Платон.* Сочинения. В 3 т. Т. 3. Ч. 1. – М., 1971.
40. *Фёдоров А.* Медиаобразование, теория и методика. – Ростов н/Д, 2001.

Додаткова література англійською мовою

1. A Free and Responsive Press. The Twentieth Century Fund Task Force Report for National News Council. New York, 1973.
2. Agee K. Warren, Ault H. Phillip, Emery Edwin. Maincurrents in Mass Communication. New York: Harper and Row, 1986.
3. Agee Warren, Ault Phillip, Emery Edwin. Introduction to Mass Communication. 10th ed. New York: Harper Collins Publishers, 1991.
4. Anderson A. Young People and Televised Violence / International Conference on Violence in the Media. N. Y., 1994.
5. Aspen Notebook on Government and the Media. Report of Three Seminars Held by the Aspen Program on Communication and Society, in Aspen, Colo, Aug. 1972. London: Praeyer Publishers, 1973.
6. Berkowitz Leonard . Some Effects of Thoughts on Anti- and Prosocial Influence of Media Events // Psychological Bulletin , 1984, N 3.
7. Bosco Antoinette. Conference on Violence Focuses on Media/ International Conference on Violence in the Media. N. Y., 1994.
8. Botein Michael, David M. Rice, Edward B. Samuels. Development and Regulation of New Communications Technologies. N. Y. , 1980.
9. Bybee Carl R., Hacker Kenneth L. The third Crisis in Journalism: A Political Linguistics Perspective // Communication and Culture. V.4. New Jersey, 1990.
10. Cmiel Kenneth. The Language of Media, Politics and Public Life // Media Studies Journal. 1991, V.5, N 4.
11. Communication Theory Today /Ed. by David Crowley & David Mitchel. Cambridge: Polity Press, 1995.
12. Dennis E. Everette, Merrill C. John. Media Debates. Issues in Mass Communication. New York & London: Longman, 1991.
13. Dialogue (Published by the Institute for Mental Health Initiatives). Volume 2. N 1, 1994.
14. Michael, Smythe Ted. Concepts and Issues in Mass Communication. Dubuque: WM. C. Brown Company Publishers, 1972.
15. Eysenck H., Nias D. Sex, Violence and the Media. New York: Harper & Row, 1978.

16. Hamilton James T. Marketing Violence: the Impact of Labeling Violent Television Content/ International Conference on Violence in the Media. N. Y, 1994.
17. Heuval Albert van den. The restoration and renewal of human dignity world-wide Media Development // 1995, N 3.
18. Hiebert Ray, Ungurait Donald, Bohn Tomas. Mass Media. An Introduction to Modern Communication. New York: David McKay Company, 1974.
19. Hvistendane K. The Reporter as Activist: Fourth Revolution in Journalism // The Mass Media Book. New Jersey: Prentice Hall, 1972.
20. Innis A. Harold. The Bias of Communication. Toronto: University of Toronto Press, 1984.
21. International Encyclopedia of Communication. Oxford: Oxford University Press, 1989.
22. Ithiel de Sola Pool. Technologies of Freedom. Harvard, University Press, 1983.
23. Korzybski A. Science and Sanity. An Introduction to Non- aristotelian System and General Semantics. New York, 1933.
24. Magee Mary. Is Gratuitous Violence on TV a form of Censorship by Commerce? International Conference on Violence in the Media. N.Y, 1994.
25. Maisel Richard. The Decline of Mass Media / American Mass Media. New York: Random House, 1978.
26. McCombs Maxwell and Donald Shaw. The Emergence of American Political Issues: The Agenda-Setting Functions of the Press. West, St.Paul, 1977.
27. McLuhan Marshall. The Medium is the Message / Mass Media and Society. Palo Alto: National Press Books, 1972.
28. Merrill C. John, Lee John, Friedlander J. Edward. Modern Mass Media. New York: Harper and Row, 1990.
29. Mott Frank Luther . The News in America. Cambridge, Harvard University Press, 1952.
30. Patkin Terri Toles. The Question of Violence in the Construction of Virtual Environments / International Conference on Violence in the Media. N. Y, 1994.
31. Patterson Thomas E. and Robert D. McClure. The Unseeing Eye: The Myth of Television Power in National Politics. N.Y., Putnam's, 1976.
32. Ronalds William , Barbara Appleby, William Ronalds. Warring Against The Human Spirit/ International Conference on Violence in the Media. N. Y, 1994.
33. Schmucler H. Communication as a disservice to humanity// Media Development // 1992. – N 2.
34. Severin J. Werner, Tankard W. James. Communication Theories: Origins, Methods, Uses. New York: Hasting House, 1979.
35. Shaw David. Journalism Today. New York: Harpers College Press, 1976.
36. Siebert F., Peterson T., Schramm W. Four Theories of The Press. Chicago, 1973.
37. Sigal Leon U. Reporters and Officials: The organization and Politics of Newsmaking. D. C. Heath. Massachusetts, 1973.
38. Weimann Gabriel, Winn Conrad. The Theater of Terror. Mass Media and International Terrorism. New York & London: Longman, 1994.
39. Whetmore Edward. Mediamerica, Mediaworld. Form, Content, and Consequence of Mass Communication. Belmont: Wadsworth, 1993.
40. Wilbur L. Schramm, Jack Lyle, Edwin B. Parker. Television in the Lives of Our Children. N. Y., 1961.

Интернетсайти

1. <http://www.mediakrytyka.info>
2. <http://www.1plus1.net/>
3. <http://post.semiotics.ru/>
4. <http://lamp.semiotics.ru/index.htm>

5. <http://www.telekritika.kiev.ua/>
6. <http://yanko.lib.ru/gum.html>
7. <https://imi.org.ua/>